

פרוטוקול מס. 139

מישיבת ועדת העבודה

יום ב', ה' בניסן, תשל"ה - 17 במרס, 1975, שעה 10.00

נ כ ח ו

חברי הוועדה:

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו
ז'. אמיר
א. אבטבי
פ. גרופר
ל. דיציאן
ה. זיידל
א. לין
א. לבנבראון
א. מויאל
ח. שמעוני

מוזמנים:

מר חבושי (משרד העבודה
מר חקלאי (משרד העבודה
מר כפלאווי - משרד העבודה
מר ב. גור-אריה - יועץ לעניני ערבים
חבר-הכנסת ס. אלזועבי
מר ר. רוטר (המוסד לביטוח לאומי
מר ביטון (המוסד לביטוח לאומי
גב' ברקאי (המוסד לביטוח לאומי
גב' שמאי (המוסד לביטוח לאומי
מר א. מיכאלי (המוסד לביטוח לאומי

סדר-היום:

מצב האזרחים הערבים במדינה
(הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת אלזועבי);
חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס. 16);
הסכם על תשלום פיצויי התייקרות.

=====

מצב האזרחים הערבים במדינה (הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת ס. אלזועבי)

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני פותח את הישיבה.

ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת אלזועבי על מצב האזרחים הערבים במדינה נדונה בכמה ישיבות של הוועדה. בישיבה זו נברר את בעיות התעסוקה, וביום ד' נדון על מערכת החינוך במגזר הערבי בהשתתפות שר החינוך והתרבות. לאחר מכן נעבור לסיכומים ומסקנות. (ס. אלזועבי: יש לדון גם על בעיות השיכון.) נקדיש דיון גם לבעיות השיכון במגזר הערבי, אבל נעשה זאת לאחר הפגרה.

לקראת הדיון על בעיות התעסוקה קיבלנו ממר חבושי סקירה בכתב על מצב כח העבודה הלא-יהודי במדינה בסוף 1974. אני מציעה שמר חבושי ירצה בפנינו על בעיות התעסוקה במגזר הערבי ובעיקר ייחד את דבריו על בעיות התעסוקה ולימוד המקצועי של בוגרי תיכון שיש להתוות את דרכם בעתיד.

מר חבושי: אני מודה על ההזמנה להופיע בפני הוועדה. בישיבה הקודמת העביתי לחברי הוועדה תזכיר. ציינתי את ההתפתחות שחלה בקרב האוכלוסיה הלא-יהודית מאז קום המדינה ועד היום בתחום התעסוקה. העליתי את הבעיות והלבטים הקיימים בגלל אופיה וייחודה של אוכלוסיה זו.

במצב הנוכחי, עקב ההתארגנות של משרד העבודה, לא קיימת בעיה של אוכלוסיה זו או אחרת. מפת מדינת ישראל מכוסה באופן שווה על-ידי שירות התעסוקה, בהתאם לחוק. מחוסר-עבודה באזור נצרת פונה ללשכה אשר באזורו. באזורים אחרים הוא פונה ללשכת-האם אשר מטפלת ביהודים וערבים כאחד, אם כי יש בעיות מיוחדות באזורים שבהם יש רוב של אוכלוסיה לא-יהודית והתעסוקה איננה מצויה שם.

לפני שנה התקיים דיון דומה בנושא זה בוועדת העבודה ואף היו מסקנות. אם בוחנים את ההתפתחות שחלה מאז מלחמת יום הכיפורים ועד היום אפשר להגיע למסקנה שעיקרי ההמלצות של ועדת העבודה הגיעו לכלל מימוש. אחיחס למצב שהתהווה מאז מלחמת יום-הכיפורים ועד היום. התוספת הממוצעת היתה של 9000 מועסקים מקרב האוכלוסיה הלא-יהודית שחדרו לעבודה בענף הבנין. לפי התפלגות המועסקים בחמש השנים האחרונות עלה מספר המועסקים בענף הבנין מ-32% ל-51% מכלל אוכלוסיה זו. אנשים פנו בעיקר לעבודות בבנין. זוהי אחת הדאגות שלנו במידה ותהיה האטה בענף. לשם כך הקים משרד העבודה מסות תעסוקה. בכל מטה יושב אדם המתמצה בנושא ומסייע לנו. מטה מיוחד הוקם בנצרת שאני עומד בראשו. למטה הוספנו אנשים היכולים לתרום להעברת מובטלים, במידה ויהיו, למקומות עבודה אחרים כדי לשלבם בחיי יצירה ועבודה אחרת.

המצב העובדתי הוא שיש האטה בענף הבניה. הדבר משתקף בדו"חות על רשיונות בניה. במחצית השנה הראשונה חלה האטה בהגשת בקשות לרשיונות בניה. חלה ירידה של 30% בהיקף הבניה של מבנים חדשים. זה אומר כיסים של מובטלים, אבל לא קיימת בעיה של אבטלה. כל אדם מובטל יכול למצוא עבודה מצויה בענף אחר. יש חיכוך קטן שהוא רצוי למשק. הגענו לכך שחלק מהפועלים והקבלנים לא ידעו כמה לדרוש עבור ביצוע עבודה. זה יצר מצב לא טבעי במשק. אם המצב הנוכחי לא יורע, לא תהיה בעיה. יחד עם זה, אנו מקיימים מגעים מתמידים עם הרשויות המקומיות ועם משרדי הממשלה השונים במטרה לסייע בקידום פרויקטים. משרד העבודה הגדיל את התקציב לכבישים למרות הקיצוצים בתקציב. בדעת משרד העבודה לסלול כבישים ל-5-6 כפרים וכן גם לכפרים אחרים.

אני רוצה לציין נקודה חשובה לגבי הלך-המחשבה ברחוב הלא-יהודי. הלך המחשבה של האזרח הערבי במדינה איננו שונה מזה של היהודי. בתקופת המנדט אדם שקיבל תעודה חשב שהוא חייב ללכת לפקידות. כיום הוא איננו חושב כך. אחוז ניכר מהמשתתפים בקורסים המקצועיים של משרד העבודה הם בעלי תעודות-בגרות. צעירים שסיימו

מר חבושי:

שתים-עשרה שנות לימוד מוכנים ללכת להכשרה מקצועית בענפי החשמל, המחכת, הבניה וכדומה. רבים מהם מעוניינים לעבוד בעבודה יצרנית ולא רק בפקידות. אנו מוצאים את בוגרי התיכון בכל הקורסים של משרד העבודה.

לא קיים טיפול נפרד בהכשרה מקצועית לערבים. יש מרכזים מקצועיים המפוזרים על-פני הארץ והם פתוחים בין יהודים וערבים. אולם באזורים בהם יש ישוב ערבי צפוף, יש מרכזים מיוחדים המשרתים את תושבי אום-אל-פאחם, תמרה ונצרת. הוא הדין לגבי בית-ספר לחניכים. בתקופת הגיאות משרד העבודה לא הסתפק בכך שלא באו מחוסרי עבודה לבקש עבודה. תקפנו את הנושא בעיקר על-ידי מערכת של השתלמות מקצועית ביום ובערב. ב-4-5 השנים האחרונות רכשו אלפי פועלים ידע מקצועי בקורסים ובחוגים שונים.

הבעיה של המשכילים הערבים עלולה להחמיר אם נביא בחשבון ש-70% מבין הלומדים באוניברסיטאות הולכים להוראה. אינני יודע אם השוק יוכל לקלוט אותם. הפתרון הוא הסבה מקצועית לחלק מהם, במידה וייפלטו מהעבודה. כל בוגר כזה יכול לפנות ללשכה לאקדמאים ולמצוא את דרכו.

ה. זיידל: אפשר לכוון את הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה לכתהילה למקצועות מבוקשים.

מר חבושי: הכוונה כזו איננה בתחום טיפולו של משרד העבודה.

נציבות שירות המדינה פועלת ברוח ההחלטה שנחקבלה בדבר העסקת משכילים ערבים בתפקידים בכירים. אינני יודע אם חברי הוועדה מודעים לכך כי רק בנצרת מועסקים במסגרת משרד העבודה 96 משכילים ערביים, אם אלה הנדסאים, מהנדסים או מרצים. יש לנו בית-ספר להנדסאים בנצרת שם מלמדים 16 מרצים ערביים. הפקידות הבכירה שם היא מקומית, אם זהו מנהל הביטוח הלאומי, או מנהל שירות התעסוקה, או מנהל בית-הספר לחניכים ולהנדסאים. הפקידות הזו היא מקומית והיא עושה עבודה נאמנה מבחינה ציבורית וחינוכית. הוא הדין בסקטורים אחרים. באגף להכשרה מקצועית יש 38 עובדים בתפקידים של מדריכים, מנהלי מרכזים להכשרה מקצועית ומרצים. בשירות התעסוקה יש 26 פקידים, רובם מנהלי לשכות. גם מפקחי העבודה הם ערבים והם מפקחים גם על מקומות עבודה יהודים. האזרח הערבי תופס את מקומו המתאים ותורם לחינוך האוכלוסייה הערבית שהוא חלק ממנה וגם לקידום הנושאים שעליהם הוא מופקד.

אשמח להשיב על שאלות חברי הוועדה שעיינו

בתזכיר.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מהן התכניות של מסות התעסוקה שהקמתם למקרה שתהיה האטה? מהן התכניות להכשרה

מקצועית לאותם בוגרי תיכון?

מר חקלאי: אני רוצה להוסיף כמה הערות לסקירתו המקיפה של מר חבושי. הראיה שלו היא מקיפה. הוא מכוון את השלוחות של משרד העבודה בתחום זה. כממלא-מקום מנהל שירות התעסוקה אוכל להוסיף כמה דברים כלליים.

אם אני מנסה לראות את ההשתקפות של בעיית האוכלוסייה הלא-יהודית בתחום התעסוקה ששירות התעסוקה מטפל בה, דומני שניתן לציין שהבעיות הן אוניברסליות בעיקרן. נגעו בשאלה של בעלי השכלה אקדמאית ותיכונת והתשלבותם במערך משלחי-היד. זוהי בעיה המוכרת לנו מהמגזר היהודי, אותה ההתלבטות של המדינה בין החופש האקדמי והרצון לתת לכל אדם להגשים את שאיפותיו לבין מצב דברים שבו אדם מסיים את מסלול הלימודים ומוצא את עצמו כמי שצועד את צעדיו הראשונים בשוק העבודה ואין לו משלח-יד מוגדר. זוהי איפוא בעיה רצינית. כ-40% מכלל דורשי העבודה האקדמאים נמנים על הסוג הזה. יש כמה פתרונות

הדורשים שיחוף-פעולה עם המוסדות להשכלה גבוהה ועם משרד החינוך והתרבות. אנו מוכנים לתרום את תרומתנו על-ידי מתן ייעוץ לתלמידי המוסדות להשכלה גבוהה בשלבי הלימודים השונים אפילו הפרלימינריים וכן על-ידי ארגון קורסים להקניית משלח-יד - ואינני מדבר על מקצוע. כוונתי לקורסים בחוץ הקמפוסים שיאפשרו לבוגרים למצוא את דרכם לשוק העבודה. הדברים אמורים על בוגרי הפקולטה למדעי הרוח והחברה. מצב דברים שבו כמעט כל בעל תואר יכול למצוא את דרכו להוראה, אבל הוא לא מתאים לכך או איננו רוצה לעסוק בהוראה - זוהי תופעה המוכרת לנו גם במגזר היהודי. זוהי בעיה ממלכתית כוללת.

נסיונות לטפל באופן חד-צדדי בבעיה נתקלים בקשיים. אני רואה בכך טיפול לא מוצלח אם מטפלים בתופעה ברגע שהיא מגיעה ללשכת העבודה. אנו חותרים ליחר דינמיקה בטיפול משולב כדי להבטיח שההצעות לתעסוקה תינחנה לאנשים לפני שהם באים ללשכה. אנו דורשים הודעה מוקדמת על פיטורים אפשריים. לא הצלחנו להישמע בכיוון זה.

בעקבות ההמלצות של ועדת המנכ"לים נעשו כמה פעולות כדי למצוא מקומות עבודה למשכילים שאינם יהודים, כי המועקה שהאוכלוסיה הזו חיה בה מהווה בעיה שצריך לפתור אותה ברוחות משותפים. אני חושב שהטיפול מניב פירות.

כמה מלים על ההיערכות לקידום פתרונות תעסוקה במצבים אפשריים של אבטלה בקרב אוכלוסיה לא יהודים. מדברים על אבטלה, אבל עדיין אין אבטלה. השר אמר שאפשר להגיע ל-45 אלף בלתי-מועסקים. יש נתון סטטיסטי על מספר הבלתי-מועסקים לפי סקר של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. לגבי דינדנו יש מערכת פשוטה של מי שבא ללשכות העבודה לסוגיהן. מי שבא לדרוש עבודה ולא מספקים לו עבודה הוא בחזקת מובטל. גם בחודש פברואר היו 7000 משרות פנויות שלא יכלו לספק להן עובדים כנגד 500 אנשים שקיבלו אישור למענקי אבטלה. 51% הם אקדמאים. (ת. שמעוני: עד לפני מספר חדשים המספר של מקבלי מענק האבטלה היה 300). באוקטובר - 400; בינואר 506; בפברואר - 530. כנגד זה יש אלפי הזמנות לעובדים. דיבורים על אבטלה הם בגדר תחזית.

התרגולים לוויסות עובדים והעברת עובדים כוללים תשומת-לב מיוחדת למצבים בהם האוכלוסיה הלא-יהודית עלולה למצוא את עצמה ללא עבודה. אנו מחולקים ל-15 אזורי תעסוקה. זהו אזור שבתוכו יש איזון תעסוקתי דמוגרפי; מספר מקורות העבודה באזור פחות או יותר מאוזן עם מספר אלה הרוצים לעבוד. האזורים מבטאים מרחקים מסוימים סבירים. כאשר באזור מסוים מופר האיזון ועובדים שאינם יהודים בבנין, בחקלאות, בשירותים או בענפים אחרים ימצאו את עצמם ללא תעסוקה, הרי מערכת הוויסות התעסוקתי מיועדת להמציא לאנשים אלה פתרונות מתאימים. המערכת מופעלת באופן חי וער ביותר מדי יום ביום. עכשיו נעשה תרגיל כדי להבטיח שלא ישאר אדם בחוץ ענף המיועד לפליטה ללא תשומת-לב, אם זוהי הסבה, או קליטה בתעסוקה אחרת ואם זה פתרון אחר.

במסגרת השירותים שאנו נותנים אנו נמצאים בצעדיו הראשונים של ביטוח נכות. ביטוח נכות עם תהליכי שיקום מוגשמים על-ידי לשכות עבודה המטפלות באוכלוסיה הלא-יהודית בצורה הנמרצת ביותר. אנו מעסיקים יועצי תעסוקה ומספקים שירותי הכוון עם תשומת-לב מיוחדת לבעיות של אנשים הנקלעים לנכות. במקומות שאין בהם תעסוקה טבעית אנו משתדלים לקדם אפשרויות של שיקום והסבה מקצועית עם תעסוקה בצדה. הדעת ניתנת לבעייתם של עובדים לא יהודים בצורה נאותה ושוויונית.

מטות התעסוקה שמשרד העבודה מפעיל אוגרות בתודעה פרויקטים תעסוקתיים שונים שיכולים להיות מופעלים לעת מצוא במימון ציבורי ועם תמריצים של הקרנות. יש פעילות אינטנסיבית ביותר למציאת פרויקטים תעסוקתיים. אם בנצרת תיקלע האוכלוסיה לאבטלה, נתן

את הדעת להפעלת פרויקטים ואובייקטים במימון של גורמים שונים, כאשר היזמים הם שירות התעסוקה ומשרד העבודה.

לדידנו ניתנת הדעת בצורה עירונית ושוויונית לאוכלוסייה הלא-יהודית המצויה בתוכנו כדי להכטיח שלא ימצא בתוכה אדם שיקלע לאבטלה מבלי שאחד הפתרונות יחכה לו ויבטיח את רמת-חיו מפני נסיגה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אנו קוראים בתזכיר כי בשנה האחרונה התווספו לשוק העבודה כ-9000 פועלים. מספר זה ילך ויגדל במרוצת השנים ובחמש השנים הבאות יתווספו כ-65 אלף פועלים לשוק העבודה. אנו מדברים על תכנון כוח האדם בכלל. ברגע שמדובר על תכנון כח האדם במגזר הלא-יהודי, מתברר ש-75% מהפועלים האלה עובדים מחוץ למקומות מגוריהם. לאור הגידול הצפוי בכח אדם לא-יהודי בחמש השנים הבאות, נשאלת השאלה: איזה פעולה אתם נוקטים כדי שמספר הפועלים העובדים מחוץ למקומות מגוריהם ילך ויקטן. דהיינו, מהם מקורות התעסוקה האפשריים שניתן לפתח במקומות המגורים כדי שאוכלוסייה זו לא תאלץ לנדוד אלא תוכל למצוא תעסוקה בסמוך למקום המגורים ולהזור מדי ערב הביתה. חשוב שאוכלוסייה זו תעבוד ברדיוס מסוים ממקום המגורים כפי שזה מקובל במגזר היהודי.

אני חוזר ומדגישה את הגידול בכוח האדם, בעיקר בוגרי תיכון. מהן האפשרויות ללימוד מקצוע העומדות בפני הצעירים האלה? כמה מרכזי הכשרה קיימים במגזר הערבי, כמה תלמידים לומדים בהם היום ומהן האפשרויות לקראת העתיד? אנו חייבים לתת את הדעת על בעיות אלה כדי להקדים תרופה למכה ולמנוע חיכוכים שיכולים להיווצר בעתיד.

אלה הן הבעיות המעסיקות והמדאיגות אותי. רציתי לשמוע על כך יותר פרטים במסגרת הבירור שאנו מקיימים היום. אולי חבר-הכנסת אלזועבי רוצה להוסיף כמה הערות להבהרת התמונה.

ס. אלזועבי: אין לי הרבה מה להוסיף לדבריהם של ה"חבושי וחקלאי. הבעיה של בוגרי תיכון היתה חמורה עד לפני שנתיים. עד אז כל הבוגרים שאפו להיות פקידים וראו בפקידות את עתידם. לפני כשנתיים סיימו חמשה מבני משפחתי את לימודיהם התיכוניים. הם לא באו אלי וכאשר התענינתי מה עלה בגורלם נאמר לי שהם מצאו עבודה בבית-שאן. הם לא רצו להיות פקידים. בוגרי התיכון משתתפים בקורסים שונים והבעיה שלהם היא הרבה פחות חמורה מכפי שהיתה בעבר. הדברים שאמר מר חבושי בענין זה תואמים את המציאות.

מר חבושי נגע בבעיה של סלילת כבישים לכפרים. לכפרים רבים אין עדיין כבישי גישה. כדי להגיע להלוויה בכפר דחי הייתי צריך לרכב על סוס. היו שם אנשים מהגדה המערבית והתביישתי בפניהם. לא יתכן מצב כזה. אנו חיים בישראל וטוענים שאנו נהנים משירותים ברמה נאותה, שאנו מקיימים רמת-חיים גבוהה.

אין לי תלונות למשרד העבודה אלא למשרדים אחרים. הייתי רוצה לשמוע מנציג משרד המסחר והתעשייה כמה פקידים ערבים עובדים במשרדו. בכל המשרד יש פקיד ערבי אחד.

משרד העבודה יכול היה לעשות יותר כדי לרכז את הפועלים הערבים בכפריהם. לפני שקמה נצרת-עלית היו פועלי נצרת נוסעים לעבודה בחל-אביב. היום חלק גדול מהם עובד בנצרת ובמגדל-העמק ובמפעלים אחרים בסביבה. אין להסתפק בכך. יש לפתח מקורות תעסוקה לאנשים בסביבתם הטבעית. אין לאלץ אותם לנדוד כדי למצוא תעסוקה. לאחר מקרה של חבלה קורה והם אינם יכולים להגיע למקום העבודה.

מר ב. גור-אריה: מאחר ואין כאן נציג של משרד המסחר והתעשייה רצוני לציין שיש למשרד תכנית עבודה שאמנם אין בה כדי לפתור את הבעיה כולה, אבל חלק ממנה. המשרד מתכנן תשעה אזורים תעשייה בסקטור הערבי, חמשה מהם בגליל וארבעה במשולש. אזורים אלה הם בשלב הסופי של איתור והפקעה על-ידי המינהל. זוהי תכנית די אקטואלית שתתרום לקליטתם של חלק מהעובדים הנוודים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: התכנית של משרד המסחר והתעשייה מיועדת לאוכלוסייה של האזור, יהודים וערבים כאחד.

מר ב. גור-אריה: נשים עדיין רבות עובדות בכפר. יש להם תעשייה ומלאכה זעירה ולא רק חקלאות.

מר חבושי: 10 אלפים נשים עובדות.

א. לבנבראון: האם כל הפועלים הערביים נתקבלו לעבודה על-ידי לשכת העבודה, או שקיימת עדיין התופעה של ה"ראיסים"? במידה והתופעה קיימת, מה עושה משרד העבודה כדי לחסל את התופעה הזו?

יש פועלים הנאלצים לנדוד הרחק ממקומות המגורים כדי למצוא עבודה. האם יש דאגה למקומות אכסון לפועלים הנמצאים כמה ימים מחוץ לבית?

ה. זיידל: אני קורא עכשיו את התזכיר שהוגש לנו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: התזכיר הוגש מזמן והיתה שהות לעיין בו.

ה. זיידל: הדו"ח הוא מענין ותמציתי. הנחונים על התפלגות המועסקים מבני האוכלוסייה הלא-יהודית מראים שמחוך 110 אלף מועסקים יש 12 אלף אנשי הצווארון הלבן: פקידים ממשלתיים, מורים, עובדי מוסדות שונים ואקדמאים. כל היתר מועסקים בבנין, בחרושת, בחקלאות, בתובלה, וכך יש פועלים עונתיים. מהו האחוז של העובדים בתעשייה, בחקלאות ובחרושת שיש להם השכלה על-תיכונית ולמרות זאת הם אינם יכולים להסתדר בעבודה במשרדים?

אני קורא בדו"ח שכיום מועסקים במשק הישראלי 75 אלף פועלים מהשטחים, שאליהם יש להוסיף מעל ל-100 אלף פועלים ערבים מישראל. אתם אומרים בצורה גלויה שאם תהיה האטה במשק ובעקבותיה פיטורי עובדים, הרי שיהיו חיכוכים בין פועלים יהודים לבין פועלים ערבים, בעיקר באזורי פיתוח מרוחקים מהערים. בעקבות שאלתה של היושבת-ראש רצוני לשאול: מהו התכנון שלכם? גם במגזר היהודי אין תמונה ברורה על מה שצפוי לנו בשטח זה. יש הודעות שונות של המשרדים. דומני שאם לא נשכיל לטפל בבעיה הזו ניצור לא רק מוקדים סוציאליים אלא גם מוקדים חברתיים חמורים. האם אתם משתפים פעולה עם יתר המשרדים כדי למצוא פתרון לבעיה של כוח האדם הלא-יהודי לטווח ארוך?

מר חבושי: איננו צריכים להשלוח את עצמנו כי בעשור הקרוב ניתן יהיה לפתור את הבעיה של הנדידה של העובדים. לא נראית אפשרות מעשית לקלוט את הגידול הטבעי בתוך האזור. הבה נראה מה החרש במרוצת הזמן. עד לפני 15 שנה הנדידה היתה למרחקים יותר גדולים ובתנאים יותר קשים. אחוז העובדים שנודד למרחקים היה יותר גבוה. היום האחוז הוא כמעט אפסי. בעבר אחוז גבוה מבין הדרוזים שלא היתה להם תעסוקה באזור, נסעו לעבוד בסדום ובנגב. כיום התופעה הזו הולכת ומתחסלת, כי יש עבודה באזור. אלה שהמשיכו לעבוד באותם מקומות הפכו להיות תושבים שם. למעשה הבעיה מתייחסת לצפוניים. 85% ואולי 90% מכלל הפועלים של אום-אל-פחם חוזרים בערב הביתה. קודם-כל הכביש התרחב ויש שם אוטוסטרדה. הנסיעה מתל-אביב לאום-אל-פחם איננה לוקחת יותר מאשר שעה אחת. מסתבר שהפועלים מצאו את הפתרונות בעצמם. כמה מהם רכשו מכונית במשותף, והם נוסעים יחד הביתה בתום יום העבודה. מחוך 2500 פועלים מאום-אל-פחם למעשה 85% חוזרים לישון בבית. לפני עשר שנים נעשו נסיונות להקים עבורם אכסניה, ואלה לא הצליחו.

מר חבושי:

מדאיגה אותנו הבעיה של בני הנוער בגילים 13-16. 2000-3000 נערים כאלה עובדים במסעדות ובבתי-מלון, ואין להם סידורי לינה בלילה. אנו מטפלים בנושא, בין היתר על-ידי הרחבת המסגרת של בתי-הספר לחניכים. בתכניתו של משרד העבודה להגיע עד ל-5000 נערים שילמדו בבתי-ספר אלה. הייתי שמח לו חברי הוועדה היו מבקרים בבתי-ספר לחניכים כדי לראות איך הנער משלב בהם לימוד מקצוע עם לימודים עיוניים. זוהי פעולה מבורכת.

אין ללמוד גזירה שווה מהמצב באזור אחד לגבי ניתוח מצבו של אזור שני. ככל שהכפר יותר רחוק מישוב חעשיתי כך רמת התעסוקה בו יותר דלילה. במידה ומזחים אזורי תעשייה חדשים הם לברכה לאזור. כרמיאל היא ברכה לאזור, והוא הדין נצרת-עליח.

אחרי מלחמת יום-הכיפורים אין כיום אזור בארץ שאיננו פתוח בפני אוכלוסיה לא-יהודית. אם קודם הגולן היה סגור, היום הוא פתוח. אפשר למצוא את הפועלים האלה בקו הראשון של הגולן.

בדו"ח ציינתי כי 51% מכלל המועסקים עובדים בבנין. האטה בענף הבנין עלולה להביא לסחף. אנו חייבים לשבת על המדוכה הזו. הטרעתי על המצב בפני השר והמנכ"ל וכן בפני משרדים אחרים. (היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מדובר על פועלים שעובדים ישירות בבנין?) בבנין ובכל התעשייה הקשורה לענף זה, כמו ייצור בלוקים, לבנים וכדומה. במשרד העבודה קיימת יחידה המטפלת בשטחים יחד עם הממשל הצבאי. אם תהיה האטה נצטרך לדאוג לאלטרנטיבות לפועלי השטחים. לא יתכן מצב שפועל מעזה יעבד בנצרת כאשר איש נצרת מפוטר. הבעיה תהיה חמורה לגבי עובדים שאינם מאותו אזור. נצטרך איפוא לעמוד על המשמר.

לא כל אדם שהוא בוגר תיכון חייב להיות פקיד. הוא לא למד פקידות. בענין זה דיין יהודי כדין ערבי. אדם הרוצה להיות פקיד חייב לעבור הכשרה מתאימה ולעמוד בבחינות. כדי להקל אנו עורכים בחינות גם בשפה הערבית. כדי להיות מנהל חשבונות דרושה הכשרה מתאימה ולא מספיקה תעודת בגרות. היום הליכה לפקידות איננה קוסמת כמו בעבר. אנשים מעדיפים עבודה יצרנית ויותר מכניסה.

תכננו הרחבה של המרכזים להכשרה מקצועית. אין נהירה למרכזים אלה. למרות המענקים והתמריצים קשה למלא את התפוסה של המרכזים. יש מקצועות שגם ערבים נוטשים אותם. הם אינם רוצים לעבוד בנגרות, למשל. זהו מקצוע של פועלי הגדה. יש מקצועות שהם דרושים בכפר כמו מכונאות רכב, חשמלאות או אלקטרוניקה. אנשים לומדים מקצועות אלה בעיקר בהתשלמות ערב. השתלמות ערב זהו הפתרון לבעיותיו של האדם העובד. הוא מתפרנס וגם מרחיב את הידע המקצועי שלו.

אחד הדברים הבסיסיים המנחים את משרד העבודה בפעולותיו זהו הטיפול בכל נושא מלמטה למעלה: לחיות את הכפר ובעיותיו, להיות בשטח ולראות מהם הצרכים, ובהתאם לכך לתת את הפתרונות.

מר חקלאי:

מי שיטען שהעבודה המאורגנת סגורה הרמטית ומסדירה את כל צורות העבודה במדינת ישראל - לא ידייק בדבריו. בשוליים קיימות תופעות שכדי להילחם בהן - והמלחמה היא בלתי-פוסקת - אנו נוקטים מספר צעדים. מפעם לפעם אנו מקיימים מבצעי פיקוח. בשבועות האחרונים החליטה מינהלת שירות התעסוקה לפשוט על מקומות עבודה ואחרי עבודה בבנין ובחקלאות, שם תופעה זו עלולה להתגלות. המטרה היא לחפש אחרי תופעה כזו, לגלות אותה ולאחוז בצעדים עד כדי הפסקת העבודה. אנשים שלנו הפושטים על מקומות עבודה נתקלים בגילויים של אלימות, הם נחבלים, אבל זה לא מרחיע אותם. העבודה נפסקת, מוגשות תביעות משפטיות. לעזרתנו עומד התיקון בחוק. תיקון זה עדיין לא עמד במלוא המבחן. הוא מאפשר לתפוס את המובילים. אנו מתמודדים עם הבעיה, קשה להגיד שיש לנו חקדימים משפטיים כדי למנוע את התופעה בשלבי ההובלה. נמשיך להילחם בתופעה בלי הפסק. אי-אפשר לדבר על התרחבות התופעה אלא על הצטמקותה. זוהי ההערכה שלנו. אין לנו נתונים סטטיסטיים בדוקים על היקף התופעה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: התיקון בחוק עדיין איננו מופעל?

מר חקלאי: אנו מפעילים אותו, אבל הוא עדיין לא עמד מספיק במבחן מעשי.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: הוא נחקבל לפני שנתיים.

מר חקלאי: אנו תופסים את המובילים, אבל יש יותר תפיסות באתרי העבודה. אינני יכול להגיד שההובלה סגורה הרמטית.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: לאחר סיור של הוועדה בגליל שמחנו על היענותו של משרד העבודה ללכת לקראת תושבי דיר-אל-אסד ולסלול כביש גישה לכפרם. כמה כפרים אין להם עדיין כביש גישה?

נקודה נוספת המטרידה אותי גם לגבי המגזר היהודי. אותם משכילים ערבים שיצאו מהכפר כדי לרכוש השכלה וידע וסיימו את האוניברסיטה, אילו היו חוזרים לכפרם בתום הלימודים הם היו תורמים רבות לקידומו של הכפר ופיתוחו. איזה תמריצים אפשר לתת למשכילים אלה כדי להניע אותם לחזור לסביבתם ולסייע בקידומו של הכפר מבחינה חברתית, תרבותית, עבודה קהילתית וכדומה?

ידוע כי חלה התקדמות גדולה בתחום של העסקת נשים במגזר הערבי לאחר שמונו פקידות השמה בשירות התעסוקה. כמה פקידות השמה מטפלות בנשים העובדות? אחת הדרכים להילחם ב"ראיסיים" היא להציב אשה בלשכת העבודה שתטפל בנשים הפונות ללשכה.

מר חבושי: לפי התכנית של משרד העבודה היינו צריכים לסיים את סלילת כבישי הגישה לכל הכפרים בארץ. אלולא המלחמה היתה המשימה כמעט מסתיימת. מתוך 110 כפרים יש כבישי גישה ליותר מ-100. יש רק כפרים בודדים שאין להם כבישי גישה. העדיפות נקבעת לפי מספר התושבים ולפי המרחק של הכפר מהכביש. כפר יותר גדול זוכה בעדיפות. את הכביש לכפר דחי צריך היה לסלול בשנה שעברה. אני מקווה שהשנה נבצע את המלאכה. בשנה זו או בשנה הבאה חבאנה בעיות אלה על פתרון והיו כבישי גישה לכל הכפרים בארץ. הולכים ומוקמים כפרים חדשים, כמו כפרי הבקוואים. לנושא זה יש ועדות המטפלות בכך.

אנו מרחיבים עכשיו את הכבישים שסללנו בעבר ושענו על הדרישות לפני 10-15 שנה. אם רוחבו של הכביש איננו עונה על הצרכים, משרד העבודה דואג להרחבתו.

הוצאנו קרוב ל-30 מיליון לירות על כבישים. למרות שבאזור היהודי אין משרד העבודה מטפל בכבישים פנימיים, דאג משרד העבודה לסלילת כבישים פנימיים באורך של 70 ק"מ במגזר הערבי. המדיניות שלנו היא להביא את הכפר למצב שהוא עצמו יטפל בנושא ויהיה עצמאי. בשיקולים שלנו אנו מביאים בחשבון את מצבו הכלכלי של הכפר. המצב הכלכלי במשולש הדרומי מאפשר לכפרים לפחור את הבעיות בכוחות עצמם. לא כן הכפרים בגליל או בעמק-יזרעאל.

לשאלה בעניין ה"ראיסיים" - התופעה היא בתהליך של ירידה חזקה, אם כי הקא לא נעלמה כליל. בתקופה של גיאוח כלכלית, פועלים אינם מוכנים לעבוד באמצעות ראיסיים. לעתים יש קואליציה בין המעביד לבין הראיסיים, בעיקר בענפי החקלאות. קשה לשלוט על כך כי זה נעשה באזורים מרוחקים. תופעה זו קיימת בעיקר לגבי תעסוקת נשים. ככל שמתפתחות אפשרויות שונות של תעסוקת נשים, גם התופעה של הראיסיים הולכת ומצטמצמת. התופעה הולכת ונעלמת מעצמה, פרט לאזורי השומרון והשרון לגבי עבודות עונתיות.

בכל לשכת עבודה יש פקידת השמה מיוחדת לנשים. כך בנצרת, בבקעה-אל-גרביה, באום-אל-פחם. בכפרים אחרים האשה הערבית עומדת בשורה אחת עם האשה היהודיה. במידה ויש הכשרה מקצועית לנשים היא מקבלת סיוע להכשרה מקצועית.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני מודה לכם. בהזדמנות זו אני רואה חובה נעימה לעצמי לציין את העבודה החשובה שעושה משרד העבודה בחחום זה במגזר הערבי. נקוו שתגדילו לעשות גם בעתיד.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס. 16) תשל"ה-1975

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בשבוע שעבר סיימנו את הדיון בחוק הביטוח הלאומי (תיקון מס. 16). נעשתה עבודה מאומצת כדי לנסח את החוק וולהניחו שולחן הכנסת לקריאה שניה וקריאה שלישית. בעת העריכה הסופית נתקלנו בבעיה קטנה המחייבת תיקון קל כדי למנוע סתירה.

מר כפלאווי: בסעיף 230 לחוק נאמר כי לבית-הדין האזורי תהיה סמכות ייחודית לדון ולפסוק בכל תובענה. כדי למנוע סתירה עלינו להכניס תיקון בסעיף 230 ולומר: בחובענות למעט תובענות על-פי פרק ו(3).

התיקון בסעיף 230 לחוק הביטוח הלאומי - א ו ש ר

הסכם על תשלום פיצויי התייקרות

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני מקווה שנוכל לסיים גם את הבעיה של תשלום מזונות. שר האוצר הודיע על הסכמתו להצעה הוועדה. גב' פנחסוביץ אמרה כי במשרד המשפטים לא נתקבל עדיין המכתב של שר האוצר. הם מבקשים להביא את התקנות לאישור בסוף השבוע. היה ויכוח גם על החולג. דרשנו חחולה מחודש נובמבר. שר המשפטים איננו מתנגד לכך, אבל צריך לקבל לכך את הסכמתו של שר האוצר. התקנות לפי חוק המזונות (הבטחת תשלום) תובאנה לאישור הוועדה ביום ו' השבוע.

אני עוברת להסכם על תשלום פיצויי התייקרות. בשעתו הועלתה הצעה שהתוספת עבור שני הילדים הראשונים תהיה 15 לירות במקום 18 לירות, כשהמגמה היא לייעד את ההפרש של 3 לירות למפעל ההזנה ולמעונות יום. לכך היחה התנגדות של ההסתדרות. התנהל משא-ומתן מייגע ובסופו של דבר הם הסכימו שסכום של 1.50 לירות יהיה מיועד למעונות-יום.

לאחר שמשרד החינוך נהג כפי שנהג בנושא ההזנה והעלה את התשלומים עבור הזנת ילדים, תוך הפעלת תכנית אחרת שלדעת איננה מניחה את הדעת, לגבינו הנושא הזה הסתיים. לא נוכל לתרום תרומה נוספת לענין. ועדת החינוך דנה בנושא של הזנת ילדים. נותרה הצעה יחידה שהתוספת עבור שני הילדים הראשונים תהיה 16.50 לירות לילד ואילו 1.50 לירות יהיו מיועדות למעונות יום.

ל. דיציאן: איך תיעשה ההעברה?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: תיעשה העברה מסעיף קצבת ילדי עובדים לסעיף מעונות יום. ההעברה תהיה באמצעות משרד העבודה לארגוני הנשים עבור כל ילד. (ל. דיציאן: כל ארגוני הנשים?) כל ארגוני הנשים יקבלו את ההקצבה. כך סוכם אתם.

מאחר וההפרשה של 1.50 לירות לארגוני הנשים מוסכמת עם ההסתדרות, אני מציע לאשר אותה ולסיים בכך את הפרשה.

אשר לתחולה, יש כמה אפשרויות. אפשרות אחת לשלם את הסכומים האלה רטרואקטיבית מ-1 בנובמבר. הוסבר לי שיש קשיים לשלם זאת באורח רטרואקטיבי. אפשרות שניה היא לשלם את הסכומים האלה החל מ-1 באפריל במשך 9 חדשים במקום 12 חדשים אבל הדבר יחייב להגדיל את הסכום מ-1.50 לירות ל-2 לירות כדי להגיע לאותה תוצאה. בדרך זו כל עובד יקבל את מלוא החוספת המגיעה לו בלי להפסיד דבר.

ל. דיציאן: ההסכם עם ההסתדרות על סכום של 18 לירות היה בחדש דצמבר.

מר ר. רוטר: ההצעה היתה על 1 בינואר.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני עשיתי את הישבון מחדש דצמבר. התשלומים למעונות יום יהיו מ-1 בנובמבר. אם ישלמו את התוספת של 2 לירות מ-1 במרס, העובד לא יפסיד מאומה.

ז'. אמיר: קצבת ילדי עובדים זה לא סכום חד פעמי נפרד, אלא זהו אחד המרכיבים של השכר שעליו חלים כל כללי ההפרשות.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: זהו הסדר לשנה אחת, לשנת התקציב הנוכחית.

ז'. אמיר: אם ההסכם לא יחודש, תגדלנה בהתאם הקצבאות לילדים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אם תוגשמה המלצות ועדת בן-שחר על רפורמה במיסים, תבוטל השיטה הזו. לכן אני מבקשת לא להערים מכשולים על ההסדר הזה, שהוא הסדר לשנה.

ח. שמעוני: אני רוצה להתנגד להסדר המוצע גם הוא כביכול חד-פעמי. אינני מכיר דבר חד-פעמי שלא הפך להסדר של קבע. זה לא מכוון להציג כך את ההסדר כאשר הכוונה היא לצמיחות. אני רוצה לחלק את התנגדותי לכמה חלקים, וקודם-כל אנמק את התנגדותי העקרונית.

לצד העקרוני - היתה החלטת ממשלה לתת פיצוי של 18 לירות. חושבני שאין זה מכוון להקטין את הסכום ולנגוס בהחלטת הממשלה. יש למדינה מצוקות רבות. יש מצוקת אשפוז, יש מצוקת חינוך ועוד. אני חושב שיהיה זה תקדים מסוכן לביטוח הלאומי אם נטפל במצוקה אחת על-ידי הורדת סכומים שהוקצבו למטרות חיוניות. אלה הם נסיונות הסחה. בתחילה יורידו 1.50 לירות מקצבאות הילדים למטרה זו, ואחר-כך יבקשו להפריש לירה נוספת למטרה אחרת. לי ידועה דרישה של האוצר להוריד 5 לירות מקצבת הזקנה כדי לממן פעולות מסוימות של מערכת החינוך. פעולות חינוך לטעוני טיפוח הן חשובות ביותר, אבל שוב מצביעים על אותו מקור מימון. אומרים: נוריד מקצבת הזקנה בעיקר של אלה המקבלים פנסיה. כאשר החילות ליפול - נפול תיפול, כאשר מתחילים לנגוס ימשיכו בכך. כל פעם שירצו לפתור בעיות יצביעו על הקצבאות של הביטוח הלאומי. זהו הצד העקרוני. של מי הכסף הזה? זהו כסף של האוצר? - זהו כסף של העובד. הממשלה רוצה לעשות כאן את הפרצה הראשונה.

ההחלטה העקרונית של ועדת העבודה נתקבלה בהקשר של מפעל הזנת הילדים. כאשר דיברנו על הפרשת סכום של 3 לירות - וגם מזה הסתייגתי - דובר אך ורק על הזנת ילדים. נכון שהיושבת-ראש אמרה שיש לה הצעה נוספת להוריד סכום של 5 לירות מהקצבה עבור הילד השלישי ולהעביר את הסכומים האלה למעונות-יום. אבל ההורדה של 3 לירות מקצבת ילדי עובדים עבור הילד הראשון והשני היתה מיועדת, לפי החלטה עקרונית של הוועדה, להזנת ילדים. יש הבדל בין הזנת ילדים לבין מעונות-יום. ההבדל הוא גם כמותי וגם הבדל של מבנה. במפעל הזנת ילדים משתתפים 210 אלף ילדים, ש-188 אלף מהם הם ילדים טעוני טיפול. קרוב ל-80% מהילדים הם ילדי הורים המשתכרים שכר נמוך. כאשר מעבירים את הכספים למטרה זו אחת לפחות יודע שעושים שימוש בכספים אלה כדי לסייע לאנשים הזקוקים לכך. במעונות יום יש 21-22 אלף ילדים, מהם 15 אלף ילדים של הורים שאינם בעלי הכנסה נמוכה. בבית יש שני מפרנסים, האב וגם האם. אינני אומר שכולם עשירים, אבל מבין 22 אלף הילדים רק 7000 הם מקרי סעד. אנו מעבירים את הכסף לקבוצה מצומצמת של ילדים שאינם זקוקים לכך. אפילו אם נוותר על הצד העקרוני, הצד המהותי הופך להיות בעיה: ממי לוקחים את הכספים ולמי מעבירים אותם? 600 אלף ילדים יצטרכו לתרום ל-15 אלף ילדים שאינם נזקקים.

ח. שמעוני:

אני חבר ועדת המשנה לענין מעונות-יום. לאחר שהובאה בפנינו הטבלה אינני מבין מדוע צריך להעביר לארגוני הנשים כספים נוספים. העלות להחזקת ילד במעון היא 330 לירות לחדש. התשלומים עבור החזקת הילדים הם מדורגים: אמהות שהכנסתן היא עד 75%-80% מהשכר הממוצע במשק תשלמנה 205 לירות לחדש עבור החזקת ילד במעון, והממשלה תשתתף בסכום של 125 לירות. אמהות שהכנסתן 75%-85% מהשכר הממוצע תשלמנה 275 לירות. אמהות שהכנסתן עד 100% של השכר הממוצע תשלמנה 290 לירות, ואלה המשתכרות יותר מהשכר הממוצע תשלמנה 350 לירות. טבלה זו הובאה בפני ועדת המשנה ואושרה. יש איפוא מי שמכסה את העלות של החזקת הילדים במעונות. אם העלות לילד היא 330 לירות לחדש וארגוני הנשים מקבלות את הסכום הזה, לשם מה להעביר להם כספים נוספים? מעבירים כספים גם עבור ילדים שהוריהם מרוויחים יותר מהשכר הממוצע במשק. למה צריך לסבסד את החזקת כל הילדים?

אפילו נותר על הצד העקרוני ועל הצד המהותי, צריך לזכור שמדובר כאן במספר מצומצם של ילדים, ולא מהשכבות החלשות. מדוע צריך לתת מתנה נוספת לארגוני הנשים? אני חושב שוועדת העבודה צריכה לשקול בכובד ראש גם את הצד העקרוני וגם את הצד המהותי וכן להביא בחשבון את העובדה שנותנים כאן לארגוני הנשים מתנה שלא מגיעה להם.

ז'. אמיר:

האמת היא שנדלקתי לענין כאשר העליתי את הנושא של מפעל ההזנה במוסדות החינוך. נכון שהסכמתי שהנושא של ההזנה יועבר לוועדת החינוך של הכנסת. עשיתי כאן טעות גורלית, כי לו הנושא היה עובר לוועדת העבודה יכול להיות שניתן היה למנוע את הפגיעה הקשה במפעל ההזנה. לאחר שהעליתי את הנושא לפני כחדשיים וחצי, נמצאו עוד שני חברי-כנסת שמצאו לנכון להעלותו במליאה, ושוב הוסכם להעבירו לוועדת החינוך. היום ועדת החינוך דנה מחדש בנושא ההזנה. אינני יודע אם תוך פרק זמן של חדש וחצי היא יכולה לשנות את מסקנותיה.

אני בעד חיזוק מעונות היום כי לדעתי ככל שאנו מקדימים לטפל בילד בגיל הרך, כן אנו מכשירים אותו יותר לחיים. כחברי-כנסת עלינו לשכנע את הממשלה להקים מסגרות חינוכיות לילדים מתחת לגיל 3-4 כדי שיקיפו את כל הילדים. כל השקעה בגיל הרך מניבה פירות והיא יותר חיונית מאשר השקעה בחינוך גבוה. היום מתקיימים דיונים בנושא זה וכל אחד יכול לחוות דעתו על חלוקת המשאבים של החינוך בשלבים השונים של התפתחות הילד.

600 אלף שכירים בישראל יעזרו לארגוני הנשים על-ידי ההפרשה של 1.50 לירות מקצבת ילדי עובדים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: במקום לשלם 1.50 ל"י רטרואקטיבית החל מ-1 בנובמבר, ישולם סכום של 2.- לירות

החל ממרס השנה. בשני המקרים מגיעים לתוצאה של 18.- לירות. אני שואלת את נציגי המוסד לביטוח לאומי אם הם מוכנים ומסוגלים לשלם את הסכומים האלה באורח רטרואקטיבי.

ז'. אמיר:

אינני מציע לשלם תשלומים רטרואקטיביים. ההסתדרות הכללית ניהלה מאבק נמרץ להגדלת קצבאות ילדי עובדים. ואם הוועדה המרכזת המליטה להיענות לתביעת ארגוני הנשים ולהפריש להם את הסכומים האלה, גם עלינו לאשר את ההצעה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: ההצעה המובאת בפני הוועדה היא על דעת ההסתדרות.

ז'. אמיר:

אני מקווה שהרפורמה במיסוי תוגשם הלכה למעשה. שיטת הזיכויים היא יותר מכובדת, וכל אחד יוכל לעשות את חשבונו. כיום אינני רואה סיבה לא לחזק את מעונות היום. ואולי הנכונות של ועדת העבודה תניע את משרד החינוך לפתח את הנושא של המעונות. המעונות משרתים את ילדי העובדים. מי שמשתכר יפה שולח את ילדיו למעון פרטי. באזורי פיתוח 95% מהאוכלוסייה היא אוכלוסייה עובדת וילדיה נהנים מהמעונות המנוהלים על-ידי ארגוני הנשים.

ז' . אמיר:

לכן אינני מקבל את הטענה שזה ישמש תקדים להמשך הנגיסה בשירותים.
זה לא יצור שום תקדים.

לדעתי על הוועדה לחמוך בהצעה פה אחד.
יהיה זה לכבודה של הוועדה אם היא תאשר את הצעה ותתן בכך דוגמה לוועדות אחרות של הכנסת.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: ארגוני הנשים הם הגופים הנושאים בעול הטיפול לילדים בגיל הרך. איך גוף אחר הפועל בתחום זה. הארגונים צברו גרעון גדולים במשך השנים. הסכומים שהם קיבלו לא כיסו את ההוצאות. העלות הריאלית של החזקת ילד במעון - ולא מדובר על תינוק שם העלות היא גבוהה בהרבה - מגיע ל-450-460 לירות לחדש. אם יכירו בעלות של 330 לירות והממשלה תשלם עבור החזקת ילד נתמך סעד 290 לירות, הרי 25% מהנטל יפול על ארגוני הנשים. וכאן מדובר בהחזקה שוטפת. אנו רוצים להרחיב את המעונות, להקים מעונות נוספים, אנו רוצים לקלוט השנה עוד 7000 ילדים במעונות. הארגונים לא יוכלו לעמוד במעמסה הזו. (ל. דיציאן: 7000 הילדים הנוספים הם נתמכי סעד?) התוספת היא לא רק של ילדים נתמכי סעד.

ל. דיציאן: מנכ"ל משרד הסעד הודיע שעומדים להרחיב את המעונות ב-7000 מקומות בשנת התקציב הנוכחית.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בוועדה המשותפת ישב גם נציג של משרד הסעד. בחלק גדול יהיו אלה ילדים של משפחות נתמכות סעד, ובחלק ילדים של אמהות עובדות. אם אתה מאפשר לאם לצאת לעבודה, אתה הופך את המשפחה למשפחה קונסרוקטיבית. תעריף-הגג הוא 330 לירות. יש דירוג של תשלומים. לגבי ילדים נתמכי סעד ארגוני הנשים נושאים ב-25% מכלל הוצאות ההחזקה. אמהות עובדות שהכנסתן מגיעה עד לשכר הממוצע במשק - ואלה בעיקר פועלות בענף הטקסטיל - חשלמנה 50%, ובסכום הנותר ישא משרד העבודה וגם משרד הסעד. רצינו להקל על האוכלוסיה הזו ולהגדיל את ההשתתפות לגבי ילדים נתמכי סעד.

גב' ברקאי: בשנת הלימודים 1974/75 נוספו במחוז חל-אביב אלפיים משפחות לסעד רק כדי לקבל מקום במעון ילדים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: ועדה משותפת דנה בנושא.

ה. זיידל: אני מודה שהנושא הוא מסובך גם לחיוב וגם לשלילה. שמעתי את דבריו של חבר-הכנסת שמעוני, שאינני יכול לזלזל בהם. הוא העלה כמה נימוקים בעלי משקל. הכסף מיועד לכל ארגוני הנשים. מצד אחד יש מצוקה של מעונות יום, ומצד שני, זהו כסף של ילדי עובדים. ילדי עובדים זקוקים למעונות יום. בתקציב אפשר היה למצוא סכום של 12 מיליון לירות כדי לכסות את הגרעונות של ארגוני הנשים.

לאחר ששמעתי הודעה רשמית כי ההסתדרות הסכימה להסדר המוצע, אני רוצה להציע את ההצעות הבאות: א. ההסדר הוא לשנה אחת בלבד. תהיה החלטה רשמית של הוועדה שאי-אפשר יהיה לנכות את הסכומים האלה ללא החלטה מחודשת של ועדת העבודה. ב. אנו חובעים מארגוני הנשים לא להעלות מחירים במשך השנה. (היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: ענמן זה סוכס.) אני מציע שזה יהיה חלק בלתי-נפרד מההחלטה. ג. אנו מבקשים להנהיג חסכון ויעילות בעבודת ארגוני הנשים.

ז' . אמיר: אני מציע לא לכלול בהחלטה של הוועדה פסקה על חסכון ויעילות.

א. מויאל: לזכותו של חבר-הכנסת שמעוני ייאמר שהוא רגיש לבעיות החברה. אני רחוק מלזלזל בטיעונים שלו. אבל צריך לזכור שההסתדרות היא שניהלה את המשא-והמתן על קצבאות ילדי עובדים והיא שוכנעה שהעברה מסעיף לסעיף היא חיונית.

אינני חושב שעל ועדת העבודה לנהוג אחרת. ההסדר לא בא לקפח שכבה אחת על-חשבון השניה. הכסף נלקח מילדי עובדים ומועבר לילדי עובדים. אני מציע לאשר את ההסדר.

מר ר. רוטר:

לפני הסיכום אני חייב להבהיר את הצד הפורמלי של הדיון. התקנה כפי ששר העבודה ביקש להביאה בפניכם מדברת על הגדלת קצבת ילדי עובדים מ-1 באפריל 1975 לרמה של 66.50 לירות. הוועדה יכולה להמליץ בפני הממשלה לשנות ממה שמציע שר העבודה, אבל אז אצטרף לקצה חזרה את התקנה להביאה להתייעצות לשר העבודה. השאלה אם הוא מוכן לסטות מההצעה כפי שגובשה. מדובר על סכום של 1.50 לירות מ-1 באפריל 1975, ולא על תאריך אחר ולא על סכום אחר. יתכן שהשר ישקול ויקבל את הצעת הוועדה. אבל אין לי מנדט לקבל אוטומטית הצעה אחרת מזו שהונחה על שולחן הוועדה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בנושא זה התנהל משא-ומתן עם ההסתדרות. אני מביאה את ההצעה כפי שהוסכם עליה עם ההסתדרות ולא אחרוג ממנה. ההסתדרות דרשה סכום של 1.50 לירות רטרואקטיבית מ-1 בנובמבר. נאמר לי שקשה לבצע תשלומים רטרואקטיביים. שוחחתי על כך עם מר לאור. הצעתי לחלק את התוספת למספר חדשים. 1.50 לירות לחדש במשך 12 חדשים מ-1 בנובמבר נותנים את הסכום של 18 לירות. סכום של 2 לירות לחדש במשך 9 חדשים נותנים את אותה תוצאה. הוא הסכים שהחל מ-1 באפריל ישולם הסכום של 2 לירות. אני מציעה שנאשר את ההצעה. אם יחברר שאפשר לשלם זאת רטרואקטיבית, ישולמו הסכומים מ-1 בנובמבר. אם לא - נעשה את החשבון כמה מגיע לעובד ונשלם את הסכום בחדשים הבאים בלי שהוא יפסיד. זוהי ההצעה ואני מציעה לוועדה לאשרה.

ה. זיידל: נקבל החלטה עקרונית ונסמיך את היושבת-ראש לנהל על כך משא-ומתן.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני מציעה שהוועדה תסכם את ההצעה כפי שהבאתי אותה. ההסתדרות עמדה על כך שהתשלום יהיה רטרואקטיבי מ-1 בנובמבר.

הצעה זו באה בהמשך להחלטות שנתקבלו בוועדה המשותפת לענין המעונות. לא נבוא להטיף מוסר לארגוני הנשים העושים ימים כלילות כדי לגייס כספים עבור משימה חשובה זו.

ל. דיציאן: לי לא ברורה הפרוצידורה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: במסגרת משרד העבודה תהיה העברה מסעיף לסעיף. יוגשו חשבונות לפי מספר הילדים

במעונות.

ז. אמיר: מהו הסכום שיועבר?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: 10.5 מיליון לירות, כהעברה מסעיף לסעיף.

א. לין:

האם ארגוני הנשים כפופים לביקורת של מבקר המדינה? אנו מקציבים כספים של המדינה למוסדות בלי לדעת איזה ביקורת יש עליהם.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: כל מוסד המקבל תמיכה ממשלתית נתון לביקורת של מבקר המדינה. דינם כדין כל מוסד מבוקר

אחר.

אני מעמידה להצבעה את ההצעה של חבר-הכנסת שמעוני המתנגד עקרונית להצעה.

ה צ ב ע ה

הצעת חבר-הכנסת שמעוני לא נחקבלה

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני מעמידה להצבעה את ההצעה המוסכמת בין ההסתדרות, משרד העבודה, הביטוח הלאומי והאוצר.

ה צ ב ע ה

ההצעה נתקבלה

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בכך אישרנו עקמונית את ההסדר.
עבור הילד השלישי תהיה תוספת של 25 לירות רטרואקטיבית מ-1 בנובמבר. לכך אין התנגדות.
אני מודה גם ונועלת את הישיבה.

(הישיבה ננעלה בשעה 12.15)